

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽMONIŲ UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ PROFILAKTIKOS IR KONTROLĖS ĮSTATYMO NR.
I-1553 21 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Projekto rengimą paskatino Lietuvoje sparčiai stiprėjantis įvairių visuomenės grupių nepasitikėjimas valdžios sprendimais, ypatingai vadinamojo „Galimybių paso“ teisiniu pagrindu bei teisės ekspertų pastabos dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) pandemijos (toliau – pandemijos) teisinio reguliavimo teisingumo ir teisėtumo. Atsižvelgiant į pasaulyje prasidėjusį pandemijos protrūkį bei spartų jos plitimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ ir 2020 m. kovo 14 d. nutarimu Nr. 207 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje buvo paskelbta karantinas. Vėliau karantinas buvo atšauktas ir prasidėjus antrai pandemijos bangai – iš naujo paskelbtas. Epidemiologinei ligos situacijai negerėjant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 4 d. nutarimo Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ pakeitimo“ karantino režimo trukmė buvo pratęsta 4 kartus – nuo 2021 m. vasario 28 d. 24:00 val. iki 2021 m. liepos 1 d.

Pandemijos ir jos suvaldymui skirtų priemonių pasekmių vertinimas atskleidė, kad įvesti karantino ribojimai turėjo teigiamą poveikį ligos plitimo valdymui, tačiau itin skaudžių neigiamų pasekmių Lietuvos ekonomikai ir gyventojams, todėl valstybės valdžios veiksmų teisėtumas skelbiant/tešiant karantiną šioje situacijoje yra labai svarbus.

Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo Nr. I-1553 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas įvertinus aktualią žmogaus konstitucinių teisių ribojimo karantino metu problemą. Siūlomomis teisiniu reguliavimu siekiama įtvirtinti, kad po 6 mėnesių nepertraukiamo karantino laikotarpio sprendimą pratęsti karantiną priimtų Lietuvos Respublikos Seimas nutarimu, motyvuotu Vyriausybės siūlymu.

Nekvestionuojama, kad siekiant išvengti pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų plitimo karantino režimo įvedimas yra neišvengiamas, kartu ir su juo susiję pagrindiniai žmogaus teisių ir laisvių ribojimai (judėjimo, susirinkimų, ūkinės veiklos ir kitos laisvės). Esant itin aukštam pavojui visuomenės sveikatai ir saugumui, griežtų karantino sąlygų taikymas, ypač visoje šalies teritorijoje yra kraštutinė priemonė, todėl natūralu, kad šį sprendimą būtina priimti greitai, dažnu atveju tam neturint laiko šio sprendimo diskutuoti su kitomis valdžios šakomis. Tačiau situaciją

stabilizavus ir pasireiškus laukiamiems įvesto karantino rezultatams, tikslinga grįžti prie parlamentinės Respublikos valdymo ir suteikti teisę Seimui, tautos atstovybei, spręsti dėl karantino režimo ir jį lydinčių apribojimų.

Konstitucijos antrasis skirsnis įtvirtina pagrindines žmogaus teises bei galimus jų ribojimo pagrindus. Pavyzdžiui, Konstitucijos 24 straipsnyje įtvirtinta asmens teisė į būsto neliečiamybę, 32 straipsnyje – teisė laisvai judėti, tame tarpe ir išvykti iš Lietuvos, 36 straipsnyje susirinkimų laisvė ir kitos teisės. Konstitucija numato ne tik šių teisių ribojimo pagrindus, bet ir teisės akto formą – tik įstatymu. Konstitucinis teismas ne kartą yra pasisakęs, kad pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu. Negana to Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje ne vieną kartą yra konstatavęs, kad ši Konstitucijos nuostata turi būti aiškinama siaurai. Tai reiškia, kad ribojimas yra galimas išimtinai tik įstatymo forma. Ši teisė negali būti deleguojama. Kitaip tariant, Konstitucija imperatyviai numato, kad pagrindines žmogaus teises Konstitucijoje numatytais pagrindais gali riboti tik Seimas ir tik įstatymu.

Taigi nors Vyriausybė paskelbdama karantino režimą veikia pagal jai suteiktus įgaliojimus bei Vyriausybės nutarimais nustatytais ribojančiomis priemonėmis siekiama konstituciškai pagrįstų ir teisėtų tikslų, vertinant aukščiau išdėstytus argumentus, pagrįstai manytina, kad klausimą dėl karantino tęsimo, kai karantinas pratęsiamas po 6 mėnesių nepertraukiamo karantino laikotarpio, privalo svarstyti Seimas. Parlamentinė kontrolė yra itin svarbi, kai siekiama tinkamai ir teisėtai sureguliuoti ribojimus, darančius įtaką asmens teisėms ir laisvėms.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Lietuvos Respublikos Seimo nariai Tomas Tomilinas, Saulius Skvernelis, Algirdas Stončaitis, Lukas Savickas

3. Dabartinis Įstatymų projektuose aptartų teisinių santykių reguliavimas:

Šiuo metu galiojančio Įstatymo 21 straipsnyje numatyta, kad Vyriausybė gali nustatyti teritorijų karantino režimo priemones, susijusias su ūkinės veiklos apribojimais, – nustatyti produktų gamybos, jų realizavimo, geriamojo vandens tiekimo bei paslaugų teikimo sąlygas ir tvarką; visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ar keliose savivaldybėse dėl pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų paskelbto karantino metu gali nustatyti teritorijų karantino režimo priemones, susijusias su asmens judėjimo laisvės ribojimu; skelbia ir atšaukia teritorijų karantiną, tvirtina jo dydį, ribas, trukmę ir režimą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ar keliose savivaldybėse; nustato teritorijų karantino skelbimo ir tokio skelbimo atšaukimo tvarką. Esant šiam

reguliavimui svarbiausi įstatymo lygmeniu turimi išspręsti klausimai nustumiami ir paliekami reguliuoti poįstatyminiais teisės aktais.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir laukiami teigiami rezultatai:

Įstatymo projekto 21 straipsnio 1¹ dalies 1 ir 2 punktų pakeitimais, siūloma įtvirtinti, kad po 6 mėnesių nepertraukiamo karantino laikotarpio Lietuvos Respublikos Seimas galėtų nustatyti teritorijų karantino režimo priemones, susijusias su ūkinės veiklos apribojimais, taip pat nustatyti šiame straipsnyje nurodytas teritorijų karantino režimo priemones, susijusias su asmens judėjimo laisvės ribojimu.

Įstatymo projekto 21 straipsnio 3 dalies 1 punkto pakeitimais, siūloma nustatyti, kad teritorijų karantiną skelbia ir atšaukia, jo dydį, ribas, trukmę ir režimą tvirtina iki 6 mėnesių trukmės – Vyriausybė sveikatos apsaugos ministro teikimu, po 6 mėnesių nepertraukiamo karantino laikotarpio – Lietuvos Respublikos Seimas nutarimu, motyvuotu Vyriausybės siūlymu.

Įstatymo projekto 21 straipsnio 4 dalies punkto pakeitimais, numatoma, kad teritorijų karantino skelbimo ir tokio skelbimo atšaukimo tvarką, kai karantinas tęsiamas iki 6 mėnesių trukmės nustato Vyriausybė, o pratęsus karantiną po 6 mėnesių nepertraukiamo karantino laikotarpio - Lietuvos Respublikos Seimas.

Tikimasi, kad nustačius tokį teisinį reguliavimą, svarbiausi su karantino ribojimais susiję klausimai bus sprendžiami įstatyminiu lygmeniu taip laikantis Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintų nuostatų, kad klausimai susiję su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu turi būti įgyvendinti tik įstatymu. Taip pat, tikimasi, kad numatomas teisinis reguliavimas paskatins teisingumo ir įstatymo viršenybės principais grįstą sprendimų priėmimą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Galima priimtų įstatymų įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Priimtas įstatymas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir verslo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, galiojantys teisės aktai, kuriuos būtina pakeisti, panaikinti ar priimti, priėmus teikiamus Įstatymų projektus:

Priimtam įstatymui inkorporuoti į teisinę sistemą priimti naujų, pakeisti galiojančių ar pripažinti netekusiais galios įstatymų nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, Įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte naujos sąvokos nėra teikiamos, taip pat nekeičiamos galiojančios sąvokos.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams:

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir parengimo terminai:

Priimtam įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų parengti nereikės.

13. Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšos, kurių prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti papildomų lėšų poreikis nenumatomas.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ar išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

„Lietuvos Respublikos Seimas“, „karantinas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi paaiškinimai:

Nėra.